

Schleithemsko vjeroispovijedanje (1527)

Bratski savez neke Božje djece u vezi sedam članaka

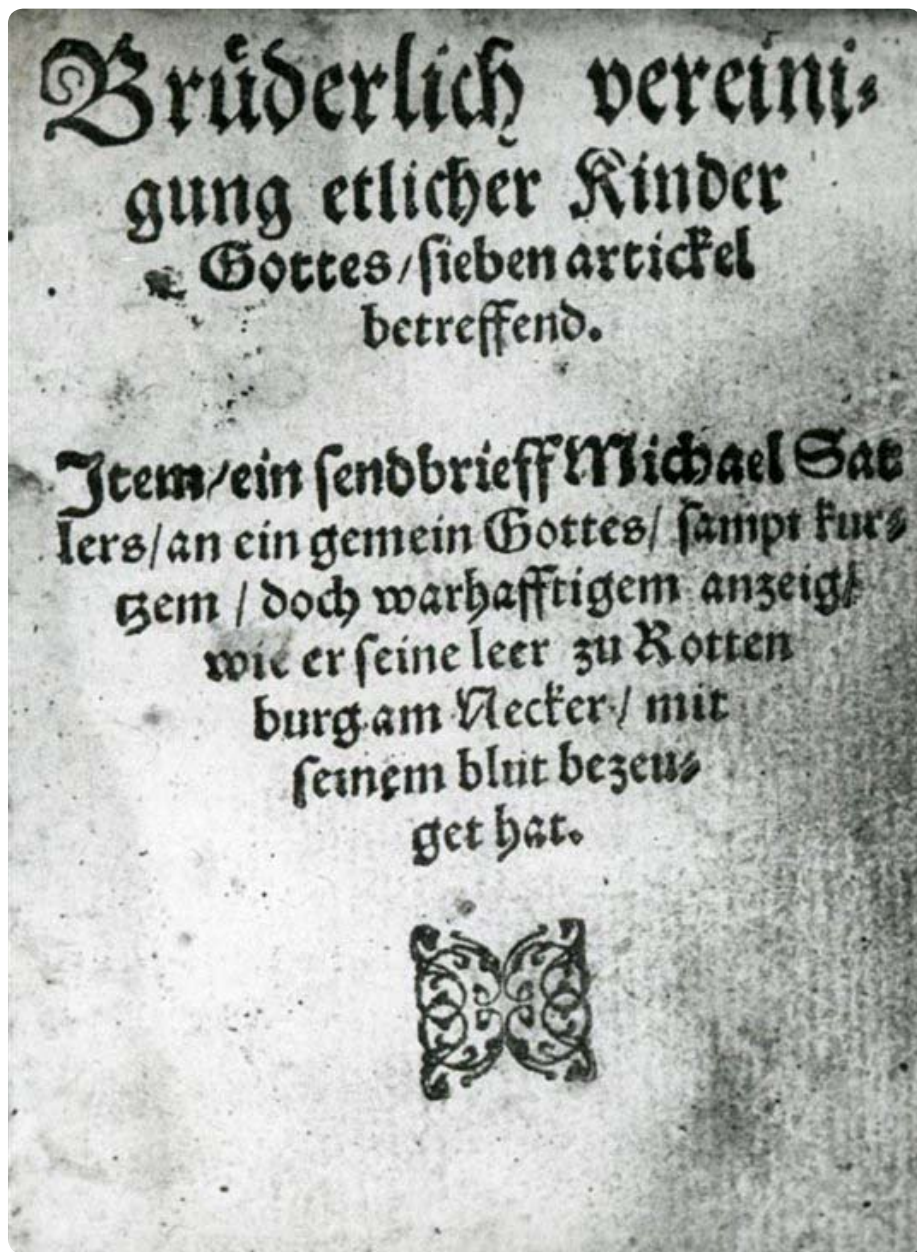
Uvodno pismo

Neka radost, mir i milost od Oca našega kroz otkupljenje¹ po krvi Krista Isusa, zajedno s darom Duha - kojega je Otac poslao svim vjernicima (kako bi im dao) snagu, utjehu i ustrajnost u svim nevoljama do svršetka, Amen - budu sa svima koji ljube Boga i svom djecom svjetla, koja su posvuda raspršena, gdje god ih je postavio² naš Bog otac, gdje god su okupljena u jedinstvu Duha u jednome Bogu i Ocu svih nas; milost i mir srca neka je sa svima vama, Amen.

Ljubljena braćo i sestre u Gospodinu; prvo i iznad svega, uvijek nam je stalo do vaše utjehe i sigurnosti vaše savjesti (koja je ranije bila zavedena), kako ne biste zauvijek ostali stranci nama i s pravom gotovo potpuno isključeni,³ već da biste postali istinski usađeni Kristovi udovi - koji su se utvrđeni strpljenjem i

- 1 Najznačajniji pojam u misli Michaela Sattlera je pojam *Vereinigung*, koji se, prema kontekstu, mora prevoditi na različite načine. U naslovu ga prevodimo s "jedinstvo"; ovdje u pozdravu jednostavno mora se prevoditi s "pomirenje" ili "otkupljenje"; kasnije u tekstu, u obliku pasivnog participa, značit će "biti uveden u jedinstvo". Dakle, ista riječ može biti upotrijebljena za djelo pomirenja Isusa Krista, za postupak po kojemu braća dolaze do zajedničkog mišljenja, za složenost koju postižu, te za dokument koji potvrđuje dogovor koji su postigli. Po pitanju "Kristove krvi", Heinold Fast smatra da bi značenje moglo biti "zajedništvo"; usp. 1 Korinćanima 10,16.
- 2 Ili, doslovno, "određeni"; prijevod J. C. Wengera, "raspršeni posvuda po odredbi Boga Oca", je dobra parafraza ako se "određeni" može shvatiti bez da podrazumijeva sakramentalne konotacije ili konotacije o predodređenju.
- 3 Izraz "tuđinci" ili "stranci" protumačio je Cramer (*BRN*, bilješka 1) u zemljopisnom ili političkom smislu, kao da se odnosi na nešvicarce. Kiwiet (*Pilgram Marpeck*, Kassel, 1959, str. 44) uzima ovo značenje zdravo za gotovo i još jasnije kaže da su u Schleithemu švicarski anabaptisti lomili kruh (uzimali Večeru Gospodnju) zajedno s njemačkim anabaptistima. Ovo je shvaćanje nemoguće iz nekoliko razloga:
 - Oko 1520-ih nije postojao tako snažan osjećaj nacionalne pripadnosti, određen jasnim zemljopisnim crtama;
 - Sattler i Reublin, vođe na sastanku, nisu bili Švicarci;
 - Raspršeni o kojima se u Schleithemu govorilo, iako je Denck (ili Bucer) možda bio uključen, bili su (ako su anabaptisti) najvjerojatnije Švicarci; poimence, entuzijasti iz Sv. Galla (H. Fast "Die Sonderstellung der Täufer in St. Gallen and Appenzell," *Zwingliana* XI, 1960, str. 223 i nadalje), i Ludwig Häzter.

Ovaj izraz ima sasvim drukčije upućivanje; to je aluzija na Efežanima 2,12 i 19 koja potvrđuje pomirbeni učinak evanđelja na ljude koji su prije bili otuđeni nevjerom.

Naslovnica *Schleitheimskog vjeroispovijedanja*, najvjerojatnije iz 1560. godine.
Izvor: Mennonite Church USA, Archives-Goshen X-31.1, Box 18/3. Preuzeto s
dozvolom sa: <http://www.gameo.org/encyclopedia/contents/S345ME.html>.

samospoznavom i na taj se način ponovno ujedinili s nama u sili bogobojznoga kršćanskog duha i revnosti za Boga.

Očigledno je kakvim nas je raznovrsnim lukavstvima đavao zaveo, kako bi razorio i uništio Božje djelo koje je po milosti i blagodati bilo započeto u nama. No Krist, istinski pastir naših duša, koji je započeo ovo u nama, upravljat će nas i poučavati⁴ o tome do kraja, na svoju slavu i naše spasenje, Amen.

Draga braćo i sestre, mi, sabrani u Gospodinu u Schleithemu na Randenu⁵ kraj granice, objavljujemo u točkama i paragrafima svima koji ljube Boga ono što se tiče nas koji smo složni⁶ da ostanemo u Gospodinu kao Božja poslušna djeca, sinovi i kćeri, koji smo i trebamo biti odvojeni od ovoga svijeta u svemu što činimo i ostavljamo neučinjenim i (hvala i slava neka je jedino Bogu) neos-

4 "Upravljati" i "poučavati" imaju zajednički objekt "tomu", to jest "djelo koje je djelomice započeto u nama". Wengerova parafraza, "upravljati tomu i poučavati (nas)", blaža je, no oslabljuje jasnu sliku o "Božjem djelu" u čovjeku koje može biti "djelomice započeto", "okončano", "upravljano" i "naučavano". Postoji, međutim, osnova za vjerovanje u Böhmerovu pretpostavku da je u izvorniku pisalo *keren* (voditi), a ne *leren* (učiti).

5 "Langer Randen" i "Hoher Randen" su brda pored Schleithema, a ne upućivanje na činjenicu da se Schleithem nalazi blizu (sadašnje, političke) granice, kao što bi suvremeni čitatelj mogao misliti.

U izvorniku stoji "Schlaten am Randen". Najmanje šest sela u južnoj Njemačkoj nosi ime Schlatt, Schlatt, Schlatten. Jedno od njih, blizu Engena u Badenu poznato je pod imenom "am Randen", a neki su do nedavna smatrali kako je *Sedam članaka* nastalo upravo u njemu. Nije teško podastrijeti, sada općeprihvaćene, dokaze o Schleithemu blizu Schaffhausena:

- J. J. Rüger, schaffhausenski kroničar, pišući 1594. godine povezuje Schleithem sa *Sedam članaka*;
- Prema mjesnom narječju, istoznačni izraz za *ei* na suvremenom njemačkom jeziku je produženo *a* kao u riječi Schlatten, dok ostala sela s imenom Schlatten ili Schlatt imaju kratko *a*;
- Budući da je bio pod više jurisdikcija i time težak za upravljanje, Klettgau, kao i Schleithem na njegovu rubu, bili su relativno sigurni i dostupni anabaptistima, ujedno predstavljajući najpogodnije mjesto sastanka koje je povezivalo glavna središta u južnoj Njemačkoj i sjeverozapadnoj Švicarskoj. To je bilo prvo područje gdje je Sattlerov kolega W. Reublin djelovao nakon njegova protjerivanja iz Züricha, 1525. Ova pravna situacija potrajala je do kraja stoljeća; Anabaptizam je opstao u Kühltalu iznad Schleithema sve do Rügerova pisanja.
- Profesor F. Blanke ponovno podiže pitanje o mjestu u Z, VI, str. 104 i dalje; usp. također Werner Pletscher: "Wo Entstand das Bekenntnis von 1527?" *MGB*, V, 1940, str. 20 i dalje.

6 Prema Bohmeru, jedan red ispisa je prebačen u pretisku A. Čini se da tekst doslovno kaže: "složili smo se oko točaka i članaka". Ovdje je ponovno glagol "vereinigt". "Točke i članci" su se najvjerojatnije nalazile negdje drugdje u rečenici u izvornom tekstu: "složili smo se oko točaka i članaka" ili "da ustrajemo u Gospodinu u tim točkama i člancima". Wengerov prijevod "složni smo u tome da ostanemo u Gospodinu" najbolja je parafraza, no izostavlja pasivnu verbalnu konstrukciju koja je važna autoru.

poravano od sve braće, sasvim u miru.⁷ U ovome osjećamo da je Otac zajedno s našim Kristom prisutan među nama po svome Duhu. Jer Gospodin je Gospodin mira a ne svađe, kao što Pavao naznačuje.⁸ Da biste mogli razumjeti kako je ovo postignuto, trebate sagledati i razumjeti (sljedeće):

Izvjesna lažna braća donijela su veoma veliku sablazan među nas,⁹ zbog čega su se neki odvrtili od vjere, pozivajući se na slobodu u Duhu i Kristu. Ali takvi su otpali od istine i (na svoju osudu)¹⁰ predani su požudama i samoprijevari tijela. Oni misle da vjera i ljubav mogu činiti i dopustiti sve, te da im ništa neće naško-

7 Započevši sa zagradama "(hvala i slava jedino Bogu)", završna fraza ovoga odlomka ne odnosi se samo na uobičajenu volju za vjernošću Gospodinu, već mnogo određenije na samo Schleitheimsko iskustvo i smisao jedinstva (Vereinigung) koje su članovi postigli tijekom sastanka: "Bez osporavanja od braće" je formalan opis, a "sasvim u miru" je subjektivna definicija ovoga smisla vodstva Duha Svetoga. Zwingli je smatrao da je taj zapis "sastali smo se" dokaz o zločinom, sektaškom i urotničkom karakteru anabaptizma (*Elenchus*, Z, VI, str. 56).

8 1 Korinćanima 14,33.

9 H. W. Meihuizen je nedavno vrlo promišljeno upitao: "Who were the 'False Brethren' mentioned in the Schleitheim Articles?" (*MQR*, XLI, 1967, str. 200 i nadalje). "Tko su bila 'lažna braća' koja se spominju u Schleitheimskim člancima?" Meihuizenova metoda bila je napraviti pregled čitave reformacijske scene, svih ozloglašanih anabaptista i reformatora, posebice onih u Strasbourgu od kojih je Sattler nedavno otišao. Uspoređujući poznata teološka stajališta tih ljudi sa Schleitheimskim stajalištima, Meihuizen zaključuje da je Schleitheim sigurno bio usmjeren protiv Dencka, Hubmaiera, Huta, Hätzera, Bucera i Capitoa. Možemo se složiti s opisom navedenih stajališta, a da nismo uvjereni da je sastanak bio jasno usmjeren protiv nekolicine određenih ljudi koji nisu bili izričito pozvani. Ako se to odnosi posebno na nekoga, to bi najvjerojatnije mogao biti Hätzer, s kojim je Sattler upravo bio u Strasbourgu, i koji je bio jedan od optuženih za slobodoumne sklonosti. Za ovu svrhu, to jest, da bi se razumjelo značenje ovoga dokumenta, dovoljno je (suglasno Meihuizenu):

- Da su neki koji su prije držali osuđena stajališta bili prisutni u Schleitheimu kako bi sudjelovali u događaju "sjedinenja"; "lažna braća" o kojima se govori u Uvodnom pismu, nisu dakle, samo reformatori državne crkve, već su neki od njih bili i među anabaptistima;
- Ključni naglasak *Sedam članaka* stavljen je na točke koje govore o krajnjem teološkom odvajanju od reformirane tradicije reformacije: krštenje, odnos između isključenja i večere, mač i zakletve. Ovdje je popis toliko paralelan dokumentu iz Strasbourga, da se može pretpostaviti kako je Sattler razvio svoj nacrt dok je još bio u Strasbourgu;
- Stavljanjem *Uvodnog pisma* uz *Sedam članaka* Sattler potvrđuje unutarnju povezanost između stajališta marginalnih anabaptista i spiritualista koji su se odvojili od ciriško-schleitheimske struje, i onih koji su pripadali evanđeoskim reformatorima.

10 H. W. Meihuizen podrazumijeva da izraz "na svoju osudu" znači da je schleitheimski skup pokrenuo postupak isključivanja slobodoumnika o kojemu govori tekst ("The Concept of Restitution in the Anabaptism of Northwestern Europe", *MQR*, Vol. XLIV, April 1970, str. 149). To nije moguće. Glagol *ergeben* se odnosi na slobodoumnike koji su se predali raskalašenosti, a ne na postupak anabaptista. Da bi potkrijepio ovo tumačenje Meihuizen mora izostaviti zgrade koje su u izvorniku.

diti ili osuditi ih, budući da su “vjernici”.

Obratite pažnju, vi koji ste udovi¹¹ Božji u Kristu Isusu, da vjera u nebeskog Oca po Isusu Kristu nije tako oblikovana: ona ne proizvodi ni stvara ono što naučavaju i čine ta lažna braća i sestre. Čuvajte se i pazite takvih ljudi, jer oni ne služe našem Ocu, već svome ocu, đavlu.

Ali vi niste takvi; jer oni koji su Kristovi razapeli su svoje tijelo sa svim požudama i željama.¹² Vi me dobro razumijete¹³ i (poznajete) braću o kojima govorimo. Odvojite se od njih, jer su pokvareni. Molite Boga da bi oni mogli doći do spoznaje koja vodi pokajanju i za nas kako bismo ustrajali na putu koji smo odabrali, na čast Bogu i Kristu, Njegovu Sina. Amen.¹⁴

Sedam članaka

Članci o kojima smo razgovarali i u kojima smo se složili¹⁵ jesu slijedeći: krštenje, isključenje, lomljenje kruha, odvajanje od sramnih djela, pastiri u crkvi, mač i zakletva.

1. Napomena o krštenju: Krštenje trebaju primiti svi oni koji su se pokajali i popravili svoj život i (koji) istinski vjeruju da je Krist oduzeo njihove grijeha, svi oni koji žele hodati u uskrsnuću Isusa Krista i biti ukopani s njim u smrti, kako bi mogli uskrsnuti s njim; svima onima koji ga shvaćaju na taj način te ga žele i traže od nas; ovo isključuje svako krštavanje djece, najveću i prvu odvratnost pape. U ovome imate razloge i svjedočanstvo pisama i prakse apostola.¹⁶ Ovoga se želimo držati jednostavno, ali čvrsto, i svom sigurnošću.

11 “Glieder” (udovi) u njemačkom jeziku ima samo značenje koje je vezano uz sliku tijela; prizvuk “pripadanja” skupini, što čini izraz “Božji udovi” neuobičajenim u suvremenom engleskom jeziku, nije prisutan u izvorniku.

12 Galaćanima 5,24.

13 Uporaba prvog lica jednine ovdje pokazuje da je *Uvodno pismo* vjerojatno napisao nakon sastanka neki pojedinac.

14 Ovo je zaključak *Uvodnog pisma* i epistolarnog stila. *Uvodno pismo* ne nalazi se u Bernskom rukopisu, i *Sedam članaka* je najvjerojatnije kružilo najčešće bez njega.

15 Jednim izuzetkom, svaki članak započinje istom uporabom riječi *vereinigt* kao pasivni particip, koji smo dali doslovno kao podsjetnik o značenju *Vereinigung* za Sattlera.

16 Ovdje tiskana verzija pokazuje sljedeće biblijske tekstove (dajući samo brojeve poglavlja): Mt 28,19; Mk 16,6; Dj 2,38; 8,36; 16,31-33; 19,4.

2. Slažemo se kako slijedi u vezi s isključenjem: Isključenje se treba primijeniti na svima onima koji su se predali Gospodinu da ga nasljeđuju i žive prema njegovim zapovijedima¹⁷, onima koji su bili kršteni u tijelo Kristovo i koji se nazivaju braćom i sestrama, ali koji ipak na neki način pokleknu i padaju u zabludu i grijeh, i koji su nehotično zatečeni.¹⁸ Ove iste (treba) opomenuti dva puta nasamo, a treći put ih javno ukoriti pred čitavom zajednicom¹⁹ prema Kristovoj zapovijedi (Mt. 18).²⁰ No to treba biti učinjeno prema nalogu Duha Svetoga prije lomljenja kruha,²¹ kako bismo mogli lomiti i jesti jedan kruh jednodušno i u jednoj ljubavi, te piti iz jedne čaše.

3. O lomljenju kruha jednodušni smo i slažemo se²² kako slijedi: Svi oni koji žele lomiti jedan kruh u znak sjećanja na izlomljeno tijelo Kristovo, i svi koji žele piti od jednoga pića u znak sjećanja na prolivenu Kristovu krv, moraju prije toga biti ujedinjeni²³ po krštenju u jedno Kristovo tijelo koje je crkva Boga i čija je

17 *Nachwandeln*, hodati prema, je najbliže usklađivanje u schleitheimskom tekstu s konceptom učeništva (*Nachfolge*) koje je kasnije trebalo postati posebice aktualno među anabaptistima.

18 Moguća su dva tumačenja ovoga izraza. "Nehotično zatečeni" može biti opis upadanja u grijeh, što je paralelno prethodnom izrazu "na neki način pokleknu i padnu". To bi moglo značiti da je grijeh od strane kršćanina stvar nemara ili nehotičnosti. Cramer (*BRN*, str. 607, bilješka 2) i Jenny (str. 55), nastoje objasniti da je grijeh na neki način nehotičan; primjerice, da u vrijeme grešne odluke osoba biva zavedena i nije u potpunosti svjesna njegove ozbiljnosti. Calvin (s određenim uporištem u sricanju francuskoga prijevoda) je pogrešno shvaćao taj tekst kao da podrazumijeva kako anabaptisti prave razliku između oprostivih i neoprostivih grijeha, dok samo oni nehotični spadaju u okvir oprosta od strane zajednice. Ili da se upućivanje odnosi na način na koji je otkrivena osoba uhvaćena.

19 Tiskana verzija ima "ili isključeni".

20 Ovo upućivanje na Mateja 18 je jedino biblijsko upućivanje u najranijem rukopisnom tekstu. "Kristovo pravilo" ili "Kristova zapovijed" je standardna oznaka za ovaj tekst. Usp. J. Yoder: "Binding and Loosing," *Concern* 14, Scottdale, 1967, posebice str. 15 i nadalje. Ostale biblijske referencije identificirane u napomenama nisu označene u tekstu. Ovo obilno korištenje biblijskih referenci bez upućivanja na izvor citata, predstavlja prepoznavanje tečnosti s kojom su anabaptisti promišljali biblijske tekstove; također vjerojatno predstavlja naznaku da su promišljali o tim tekstovima kao o onima koji izražavaju značajnu istinu, a ne samo kao o "potvrđnim tekstovima".

21 Kod ove točke Walter Köhler, urednik tiskane verzije, predlaže tekst iz Mateja 5,23. Ako se "nalog Duha" odnosi posebno na "prije lomljenja kruha" i namijenjen je upućivanju na biblijski tekst, to može biti vjerojatno jedan; ili se također može odnositi na 1 Korinćanima 11; ali "nalog Duha" nije uobičajeni način kojim anabaptisti citiraju Bibliju. Izričaj može također značiti i poziv za osobni i fleksibilan stav, vođen Duhom Svetim, u primjeni brige za pomirenje.

22 Ovo je jedina točka gdje se riječ *vereinigt* upotrebljava na početku gramatičkog člana, vjerojatno zbog toga što se pojavljuje kasnije u istoj rečenici.

23 *Vereinigt*: ovdje riječ nema nijedno od gore-navedenih značenja, no upućuje na jedno drugo; na Božje djelo kod tvorenja jedinstva kršćanske crkve.

glava Krist. Jer kao što Pavao naznačuje,²⁴ ne možemo istovremeno biti sudionici Gospodnjeg stola i đavoljeg stola; ne možemo istovremeno piti iz čaše Gospodnje i čaše đavolje. To jest, svi oni koji imaju zajedništvo s mrtvim djelima tame nemaju udjela u svjetlu. Stoga svi oni koji slijede đavla i svijet, nemaju udjela s onima koji su pozvani iz svijeta k Bogu. Svi koji leže u zlu nemaju udjela u dobru.

Stoga treba i mora biti tako da svaki onaj koji nije pozvan jednim pozivom od jednoga Boga u jednu vjeru, na jedno krštenje, u jednome Duhu u jedno tijelo zajedno sa svom Božjom djecom, ne može biti učinjen jednim kruhom s njima, što se mora učiniti ako se istinski želi lomiti kruh prema Kristovoj zapovijedi²⁵.

4. Složni smo u vezi s odvajanjem od zla i pokvarenosti koje je đavao posadio u ovaj svijet, jednostavno u slijedećem: da nećemo imati zajedništvo s njima,²⁶ i da ne trčimo s njima u mnoštvu njihovih gadosti. Ovako je: kako su svi, koji nisu došli k poslušnosti vjere i nisu se ujedinili s Bogom tako da žele vršiti njegovu volju, velika gadost pred Bogom, stoga ništa drugo ne može izrasti ili proizaći iz njih, osim odvratnih stvari. Jer uistinu nema ničeg drugog u svijetu i čitavom stvorenju osim dobra ili zla, vjere i nevjere, tame i svjetla, svijeta i onih koji su (izašli) iz svijeta, Božjega hrama i idola, Krista i Beliala, i nijedno neće imati dijela s drugim.

Nama je, stoga, jasna zapovijed Gospodnja po kojoj nam zapovijeda da se odvojimo i ostanemo odvojeni od zloga; On će biti naš Bog, a mi ćemo biti njegovi sinovi i kćeri.²⁷

On nas nadalje upozorava da izađemo iz Babilona i zemaljskog Egipta, kako ne bismo bili sudionici u njihovim mukama i patnjama koje će Gospodin svaliti na njih.²⁸

Iz svega ovoga bismo trebali naučiti da sve ono što nije ujedinjeno²⁹ s našim Bogom i Kristom, nije ništa drugo nego gadost koje bismo se trebali kloniti.³⁰ Pod

24 1 Korinćanima 10,21. Neki tekstovi ovdje imaju "Sveti Pavao."

25 Većina ekumenskih rasprava o valjanosti sakramenata fokusirane su ili na sakramentalni status svećenika ili na doktrinarno razumijevanje značenja simbola. Treba istaknuti da se anabaptističko poimanje prisne Večere Gospodnje ne odnosi na sakrament, već na sudionike. Ono ne postaje nevažeće po neovlaštenom svećeniku ili nedostatnom konceptu sakramenta, već po odsutnosti stvarne zajednice među prisutnima.

26 Zapazite prijelaz iz "svijet" na "oni". "Svijet" se ne razmatra odvojeno od ljudi koji tvore grešan poredak.

27 2 Korinćanima 6,17.

28 Otkrivenje 18,4 i nadalje. Neki tekstovi kažu: "koje im Gospodin namjerava svaliti".

29 *Vereinigt*.

30 Tiskana verzija dodaje "i bježati".

time se podrazumijevaju sva papinska i protupapinska³¹ djela i idolopoklonstvo,³² okupljanja, posjećivanje crkve³³, vinotočja, jamstva i djela nevjere,³⁴ i druge slične stvari koje svijet visoko cijeni, a koje su tjelesne i izravno se protive Božjoj zapovijedi, prema uzoru svake nepravde koja je u svijetu. Od svega se toga trebamo odvojiti i ne imati nikakva udjela u tome, jer su to odvratnosti zbog kojih smo omrznuili Kristu Isusu, koji nas je oslobodio od ropstva tijela i osposobio nas za službu Bogu i Duhu, kojega nam je dao.

- 31 Prefiks *wider* može značiti ili “protu” ili “re-” (suvremeno *wieder-*). Oba značenja, naravno, vrijede za reformacijske crkve u Strasbourgu i švicarskim gradovima, o kojima se ovdje govori; one su protu-papinske (budući da su prekinule zajedništvo s Rimskom crkvom) i re-papinske (budući da su zadržale ili ponovno uspostavile određene karakteristike katoličanstva). Raniji su prijevodi odabrali prijevod “papske i protupapske”, no drukčija čitanja teksta više upućuju na značenje i imaju potporu u Zwinglijevom prijevodu. Stoga je tvrdnja, da su nove protestantske crkve u neku ruku kopije onoga što je bilo pogrešno u katoličanstvu, već rane 1527. bila uzimana zdravo za gotovo.
- 32 *Götzendienst*. Bernski rukopisi rane kopije imaju *Gottesdienst* (“štovanje”); no Zwingli, koji je imao i drugi rukopis, prevodi “idolopoklonstvo”. Budući da se slijedeće dvije riječi odnose na odlazak u crkvu, “idolopoklonstvo” nije suvišno. “Idolopoklonstvo” je bila česta oznaka u Zwinglijevom pokretu za položaj kipova i ikona u katoličkom štovanju.
- 33 *Kirchgang*, što doslovno znači posjećivanje crkve, nema kongregacijsku dimenziju u sebi, no odnosi se na suglasnost s utvrđenim modelima onih koji su, istovremeno možda prijanjajući uz anabaptiste, još uvijek izbjegavali bilo kakav javni prigovor time što su redovito bili viđeni na funkcijama državne crkve.
- 34 Bernski rukopis kaže *Burgshaft*, to jest, jamstvo ili uvjerenje koje podupire obećanje, te spada u ekonomsko i društveno područje. Ako se “nevjera” ovdje odnosi na nedostatak iskrenosti, tada bi “jamstva i djela nevjere” trebala podrazumijevati djela kao što su potpisivanje dopisa, zaloga te jamstva u krive svrhe. Martin Luther je snažno isticao da takva jamstva, čak i u dobroj namjeri, nisu samo nerazumna već i nemoralna, budući da se jamac stavlja na mjesto Boga. (On Trading and Usury, 1524,” u *Works of Martin Luther*, Muhlenburg, Philadelphia, 1931, vol. IV, str. 9 i nadalje). Njegov je argument stoga vrlo paralelan anabaptističkoj prisegi. Nešto sličnije stajalište je da “nevjera” znači isto što i “svjetovno”, a upućivanje se odnosi na cehove i društva. Zwingli prevodi s *foedera* “savezi.” Bullinger opravdava ovo tumačenje opširnim prigovaranjem anabaptistima (*Von dem uverschampten Fräfel...*, str. cxxi to cxxviii) na njihovom protivljenju udruženjima i društvima (*pündtnussen i gselschafften*), jedinstvu i prijateljstvu (*vertag unnd früntschafft*) s nevjernicima, i dolične zemaljske radosti (*zymliche zytliche fröud*). Kasniji tiskani tekst promijenio je *Burgshaft* u *Bürgerschaft* (građanstvo), što nije potpuno u skladu s Čl. IV. U travnju 1527. Zwingli nije bio siguran što to točno znači, no naginjao je prema značenju “poslužiti kao jamac” (Z, IX, str. 112); do kolovoza kada je napisao *Elenchus*, tumačio ga je kao “građanstvo,” vjerojatno podrazumijevajući anabaptističko odbijanje da ispune građansku prisegu. No ako *Bürgerschaft* treba značiti građanstvo, “djela nevjere” još uvijek mora značiti određeni vid uključenosti - legalne, ekonomske ili društvene - s nevjernicima (Z, VI, str. 121). Upućivanje iz Luke 16,15 na gadosti možda aludira na to.

Stoga ćemo također,³⁵ odbiti³⁶ svako nekršćansko, đavolsko oružje sile – kao što je mač, oružje i tome slično i svaku njihovu upotrebu bilo da bismo zaštitili prijatelje ili protiv neprijatelja – uz pomoć Kristove riječi: “Ne vraćajte zlo za zlo.”³⁷

5. Složni smo kako slijedi u vezi s pastirom u Božjoj crkvi: Pastir u crkvi Božjoj, prema Pavlovoj odredbi,³⁸ treba biti čovjek koji u potpunosti ima dobro svjedočanstvo od onih koji su izvan vjere. Služba te osobe treba biti u tome da čita, potiče i uči, upozorava i opominje, isključuje iz crkve, predvodi među braćom i sestrama u molitvi, u lomljenju kruha,³⁹ i u svemu nastoji brinuti se za Kristovo tijelo, kako bi se ono moglo izgrađivati i napredovati, te kako bi se među nama Božje ime slavilo i častilo te spriječilo ruganje izrugivača.

Takva čovjeka treba u onom što mu je potrebno izdržavati crkva koja ga je izabrala, jer onaj koji služi evanđelje treba od njega i živjeti kao što je Gospodin odredio.⁴⁰ No ako bi neki pastir činio nešto što bi zahtijevalo ukor, ne smije ga se osuditi, osim po svjedočenju dvaju ili triju svjedoka. A ako sagriješe, trebaju biti javno ukoreni, kako bi se drugi bojali.⁴¹

No ako bi pastir bio otjeran ili bi otišao Gospodinu zbog križa,⁴² odmah treba drugi biti postavljen⁴³ na njegovo mjesto, tako da Božje malo stado i ljudi ne bi bili razoreni uništeni, kako Božje malo stado i narod ne bi propao, već bili očuvani i utješeni.

6. Složni smo kako slijedi u vezi s mačem: Mač je određen od Boga izvan Kristova savršenstva. On kažnjava i usmrćuje zle, a čuva i brani dobre. Po zakonu

35 Tiskana verzija dodaje “nedvojbeno.”

36 Tiskana verzija kaže “nekršćansko i.”

37 Matej 5,39.

38 1 Timotej 3,7. Tumači nisu sasvim jasni gdje leži fokus Čl. V. Njegov poticaj je pozivanje pastira da bude moralno dostojna osoba, to jest, kritika prakse njegova postavljanja u službu na temelju njegova obrazovanja ili društvenih veza bez obzira na moralni položaj. Zwinglijev prijevod premješta naglasak prevodeći “pastir treba biti jedan iz zajednice,” to jest, ne netko izvana. Kao što je Zwingli znao, anabaptisti su također odbacili imenovanje službenika u neku crkvu iz nekog gradskog vijeća iz udaljenog mjesta, i dopustio je da ta spoznaja utječe na njegov prijevod.

39 Tiskana verzija dodaje “predvoditi braću i sestre u molitvi, započinjati lomljenje kruha...”

40 1 Korinćanima 9,14.

41 Promjena iz jednine u množinu ovdje od “pastir” u “ako sagriješe”, objašnjeno je činjenicom da je ova rečenica citat iz 1 Timoteju 5,20.

42 “Križ” je do tada već bio vrlo poznati klišej ili “tehnički izraz” koji označava mučeništvo.

43 Možda bi “postaviti” ostavljalo manje mjesta za sakramentalno nerazumijevanje. *Verordnet* nema nikakvo sakramentalno značenje.

je mač određen⁴⁴ za kažnjavanje zlih i za njihovu smrt, a svjetovni su upravitelji postavljeni i imaju zadatak koristiti ga.

U Kristovu savršenstvu, pak, koristi se samo izopćenje za opomenu i za isključenje onoga koji je učinio grijeh, a da se pri tome ne usmrti tijelo,⁴⁵ jednostavno opomena i zapovijed da više ne griješi.

No mnogi koji ne shvaćaju Kristovu volju za nas, pitat će, smije li i treba li kršćanin koristiti mač protiv zlih na obranu i zaštitu dobrih ili zbog ljubavi.

Naš odgovor je jednoglasno objavljen: Krist naučava i zapovijeda nam da učimo od njega, jer je on blaga i krotka srca i tako ćemo naći mir svojim dušama.⁴⁶ Krist također govori onoj neznabožačkoj ženi koja je bila zatečena u preljubu,⁴⁷ da se ne treba kamenovati prema zakonu njegova Oca (a ipak kaže: Ono što mi Otac zapovijeda, to činim)⁴⁸ već milošću i oproštenjem te opomenom da više ne griješi, kaže: Idi i odsada više nemoj griješiti. Upravo ovako treba postupati prema pravilu o isključenju.

Drugo je pitanje u vezi s mačem: treba li kršćanin ići na sud u svjetovnoj raspravi i svađi kao što to nevjerni imaju među sobom. Evo odgovora: Krist nije htio odlučivati ili suditi između brata i brata po pitanju nasljeđa već je odbio to činiti.⁴⁹ Stoga i mi trebamo postupati isto tako.

Treće je pitanje u vezi s mačem: treba li kršćanin sudjelovati u vlasti, ako bi ga ljudi izabrali. Odgovor je sljedeći: Krist je trebao postati kralj, no pobjegao je i nije to smatrao odredbom svoga Oca.⁵⁰ Stoga trebamo činiti isto i slijediti ga, i tako nećemo hoditi u mraku. Jer On sam kaže: "Hoće li tko za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj križ i neka ide za mnom."⁵¹ On sam nadalje

44 "Zakon" je ovdje posebno upućivanje na Stari zavjet. Značajno je to što ovdje glagol nije *verordnet* već samo *geordnet*; prenoseći na taj način još neznatnije smisao 27 stalnosti ili specifične božanske institucije. Treba navesti da se u čitavoj ovoj raspravi "mač" odnosi na sudbenu i izvršnu vlast države; u Čl. VI nema upućivanja na rat, postoji jedno kratko upućivanje u Čl. IV.

45 "Bez usmrćivanja tijela" predstavlja jasno čitanje ranijeg rukopisa. Zwingli je, međutim, razumijevao "sa svrhom usmrćivanja tijela" kao moguće aludiranje na 1 Korinćanima 5; razlika u izvorniku je između *a* i *o*.

46 Matej 11,29.

47 Ivan 8,11.

48 Ivan 8,22.

49 Luka 12,13.

50 Moguća su tumačenja da "nije smatrao odredbom svoga Oca". Ovo može značiti da Isus nije poštivao, kao svoju obvezu, služenje u državi u službi kralja, iako je postojanje države božanska odredba. Vjerojatnije je tumačenje da Isus nije smatrao postupak ljudi koji su ga htjeli učiniti kraljem određenim od njegova Oca.

51 Matej 16,24.

zabranjuje uporabu mača rekavši: “Znate da vladari gospoduju svojim narodima i velikaši njihovi drže ih pod vlašću. Neće tako biti među vama!”⁵² Nadalje Pavao govori: “Jer koje predviđje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova” itd.⁵³ Petar također govori: “Krist je trpio (*a ne upravljao*) za vas i ostavio vam primjer da idete stopama njegovim.”⁵⁴

Naposljetku, u sljedećim se točkama može vidjeti da nije prikladno za kršćanina da sudjeluje u vlasti: upravljanje vlasti je po tijelu, a kršćana je po Duhu; njihove kuće i boravišta ostaju u ovom svijetu, a boravište kršćana je u nebu. Njihovo je građanstvo u ovome svijetu, dok je građanstvo kršćana u nebu.⁵⁵ Oružje njihove borbe i ratovanja je tjelesno i jedino protiv tijela, dok je oružje kršćana duhovno, protiv utvrda đavla. Svjetovni su ljudi naoružani čelikom i željezom, a kršćani su naoružani oružjem Božjim, istinom, pravdom, mirom, vjerom, spase-njem i Božjom riječju. Ukratko, kao što je sklon Krist, tako trebaju biti skloni i udovi Kristovog tijela po njemu kako ne bi došlo do podjele u tijelu po čemu bi se ono moglo razoriti.⁵⁶ Budući da je Krist takav kakvim ga Pismo opisuje, i njegovi udovi moraju biti isti, kako bi njegovo tijelo ostalo savršeno i ujedinjeno za svoj vlastiti napredak i izgradnju. Jer svako kraljevstvo koje je u sebi podijeljeno, bit će razoreno.⁵⁷

7. Složni smo svi u vezi sa zakletvom: Zakletva je potvrda među onima koji raspravljaju ili koji daju obećanje. Po zakonu se ljudi trebaju zaklinjati u Božjem imenu, ali samo istinito, a ne lažno. Krist, koji naučava savršenstvo Zakona, svojim sljedbenicima zabranjuje zaklinjanje bilo istinito, bilo lažno; ni nebom ni zemljom, ni Jeruzalemom ni vlastitom glavom; i to iz razloga kojega u nastavku daje: “jer ni jedne vlasi ne možeš učiniti bijelom ili crnom.”

Vidite, time je svako zaklinjanje zabranjeno. Ne možemo ispuniti ono što pod zakletvom obećamo, jer nismo u stanju promijeniti čak ni najmanji dio sebe.⁵⁸

No ima onih koji ne vjeruju jednostavnu Božju zapovijed i koji kažu: “Ali Bog se samim sobom zakleo Abrahamu, budući da je On Bog (kad mu je obećao da će mu učiniti dobro i biti njegov Bog ako će držati njegove zapovijedi). Zašto se onda i ja ne bih mogao zaklinjati kada nekome nešto obećam?” Odgovor: čujte

52 Matej 20,25-26.

53 Rimljanima 8,29.

54 1 Petrova 2,21.

55 Filipljanima 3,20.

56 Ovdje tiskana verzija dodaje Matej 12,25: “Svako kraljevstvo u sebi razdijeljeno opustjet će i svaki grad ili kuća u sebi razdijeljena neće opstati.”

57 Matej 12,25.

58 Matej 5,34-37.

što Pismo govori: "Tako i Bog: htio je baštinicima obećanja obilatije pokazati nepromjenljivost svoje odluke pa zato zajamči zakletvom da bismo po dva nepromjenljiva čina - u kojima je nemoguće da bi Bog prevario - mi pribjegllice imali snažno ohrabrenje da se držimo ponuđene nade."⁵⁹ Obratite pozornost na značenje odlomka: Bog ima moć učiniti ono što tebi zabranjuje, jer njemu je sve moguće. Bog se zakleo Abrahamu, kaže Pismo, kako bi dokazao da je njegov savjet nepromjenjiv. To znači: nitko se ne može suprotstaviti njegovoj volji niti ju mijenjati; stoga je on u stanju održati svoju zakletvu. No mi ne možemo, kao što je ranije Krist rekao, održati ili izvršiti svoju zakletvu, stoga se ne trebamo zaklinjati.

Drugi kažu da Bog nije mogao zabraniti zaklinjanje u Novom zavjetu kad je zapovijedano u Starome zavjetu, već da je samo zabranio da se zaklinjemo nebom, zemljom, Jeruzalemom i svojom glavom. Odgovor: poslušajte Pismo: "Ne kunite se nikako! Ni nebom jer je prijestolje Božje. Ni zemljom jer je podnožje njegovim nogama. Ni Jeruzalemom jer grad je Kralja velikoga!"⁶⁰ Obratite pozornost: zabranjeno je zaklinjanje nebom koje je samo Božje prijestolje; koliko je više zabranjeno zaklinjati se samim Bogom! Vi bezumni i slijepi, što je veće, prijestolje ili Onaj koji na njemu sjedi?

Drugi govore, ako je dakle pogrešno koristiti Boga radi istine, tada su se i apostol Petar i apostol Pavao također zaklinjali.⁶¹ Odgovor: Petar i Pavao samo svjedoče za ono što je Bog obećao Abrahamu, a koje smo mi mnogo kasnije primili. No kad netko svjedoči, svjedoči prema onom što je sada, bilo da je to dobro ili zlo. Tako je Šimun govorio Mariji o Kristu i svjedočio: "Ovaj je evo postavljen na propast i uzdignuće mnogima u Izraelu i za znak osporavan."⁶²

Krist nas je poučio tomu kada kaže:⁶³ Neka vaša riječ bude da, da; i ne, ne; jer što je više od ovoga, dolazi od zloga. On kaže, vaš govor ili vaša riječ neka bude da i ne, kako nitko ne bi mogao podrazumijevati da je on to dopustio. Krist je jednostavno da i ne, a svi koji ga traže, jednostavno će razumjeti njegovu Riječ. Amen.⁶⁴

59 Hebrejima 6,7 i nadalje.

60 Matej 5,35.

61 Zwinglijev prijevod ovdje nadopunjuje argument: "ako je loše zaklinjati se, ili čak i upotrebljavati Gospodnje ime radi potvrđivanja istine, tada su i apostoli Petar i Pavao sagriješili, jer su se zakleli."

62 Luka 2,34.

63 Razlika u glagolskom vremenu između "poučio" i "kaže" je u izvorniku; ona proizlazi iz činjenice da su biblijski citati dani uvijek u sadašnjem vremenu: "Krist kaže", "Pavao kaže", "Petar kaže".

64 Ovime se završava *Sedam članaka*.

Popratno pismo

Draga braćo i sestre u Gospodinu, ovo su članci koje su neka braća ranije pogrešno razumjela i na način koji nije u skladu s istinskim značenjem. Stoga su mnogi slabe savjesti zbunjeni, čime se uvelike grdi ime Božje, zbog čega je bilo potrebno složiti se⁶⁵ u Gospodinu, što se i dogodilo. Bogu neka je hvala i slava!

Sada kada ste posve razumjeli volju Božju onako kako je objavljena po nama u ovom vremenu, morate ispuniti tu volju, koju sada poznajete, postojano i nepokolebljivo. Jer dobro znate koja je plaća sluga koji svjesno griješi.

Sve što ste učinili u neznanju i sada priznajte da ste pogrešno učinili, oprosteno vam je kroz molitvu vjere koju molimo na našem sastanku za sve naše mane i krivnju, kroz milostivo Božje praštanje i kroz krv Isusa Krista. Amen.

Pazite na one koji ne žive u jednostavnosti božanske istine koju smo utvrdili u ovom pismu na našem sastanku, kako bi se svatko od nas mogao upravljati prema pravilu o isključenju, i da bi se ubuduće spriječilo svako prodiranje lažne braće i sestara među nas. Odbacite od sebe svako zlo, I Gospodin će biti vaš Bog, a vi ćete mu biti sinovi i kćeri.⁶⁶

Draga braćo, imajte na umu ono na što je Pavao upozorio Tita.⁶⁷ On kaže: "Pojavila se doista milost Božja, spasiteljica svih ljudi; odgojila nas da se odrekemo bezbožnosti i svjetovnih požuda te razumno, pravedno i pobožno živimo u sadašnjem svijetu, iščekujući blaženu nadu i pojavak slave velikoga Boga i Spasitelja našega Isusa Krista. On sebe dade za nas da nas otkupi od svakoga bezakonja i očisti sebi Narod izabrani koji revnuje oko dobrih djela." Mislite na to i provodite to, i Gospodin mira bit će s vama.

Neka ime Božje bude zauvijek blagoslovljeno i silno proslavljeno, Amen. Neka vam Gospodin dade svoj mir. Amen.

Sastavljeno u Schleithemu, na dan Sv. Mateja,⁶⁸ Anno MDXXVII.

65 *Vereinigt.*

66 Drugo upućivanje na 2 Korinćanima 6,17.

67 Tit 2,11-14.

68 24. veljače.

Upute za ponašanje u crkvi⁶⁹

Budući da je svemogući, vječni i milostivi Bog dao da njegovo predivno svjetlo prodre u ovaj svijet i [u ovom] iznimno opasnom vremenu, prepoznamo tajnu božanske volje, da nam je Riječ propovijedana prema odgovarajućem nalogu Gospodina,⁷⁰ po kojemu smo pozvani u isto zajedništvo. Stoga, prema zapovijedi Gospodnjoj i učenju njegovih apostola, po kršćanskom nalogu trebamo obdržavati novu zapovijed,⁷¹ u ljubavi jedan prema drugome, da bi mogli sačuvati ljubav i jedinstvo, na što bi se sva braća i sestre čitave zajednice trebali složiti kao što slijedi:

1. Sva braća i sestre trebali bi se sastajati tri ili četiri puta tjedno, kako bi se vježbali⁷² u nauku Kristovu i njegovih apostola, te iskreno poticali jedni druge da ostanu vjerni Gospodinu kao što su obećali.
2. Kad su braća i sestre zajedno, trebaju prihvatiti da nešto pročitaju zajedno.⁷³ Onaj kome je Bog dao najbolje razumijevanje objasniti će pročitano,⁷⁴

69 Ovaj dokument nema naslova. Izabrani naslov odražava naziv koji mu je dan u zbirci arhivskog materijala UP 80 u Državnom arhivu u Bernu. Nijedan raniji potpuni prijevod na engleski jezik nije tiskan; tekst su obradili Delbert Gratz (*Bernese Anabaptists*, Scottdale, 1953. str. 25) i Robert Friedmann (*Mennonite Quarterly Review*, 1955, str. 162). Jean Seguy je tiskao prijevod i komentar u *Christ Seul* (časopis francuskih menonita) No. 1 (str. 13) i No. 2 (str. 5), 1967. Čini se da je ovaj tekst sličan primjerku *Sedam članaka* tako da se može pretpostaviti kako je kružio zajedno s njima i prestao izlaziti u isto vrijeme.

70 Mnogi podrazumijevaju ili: "po Božjoj providnosti propovijedana nam je Riječ", pri čemu bi se riječ "Ordnung" odnosila na Božje djelovanje u uspostavljanju reformacije i propovijedanju evanđelja; ili "Riječ se Božja propovijeda prema božanskom uzoru", s naglaskom na ponovnom otkrivanju istinsko božanski određenom crkvenom nalogu.

71 1 Ivanova 2,8.

72 *Sich üben* možda uključuje element učenja napamet priča i učenja iz Evanđelja, budući da je posjedovanje Biblije tada bilo rijetko.

73 "Pročitati" uključuje izlaganje. "Čitanja" su bila najraniji naziv za sastanke proučavanja koji su se održavali u Zürichu i St. Gallu prije utemeljenja anabaptističkih zajednica.

74 "Onaj kome je Bog dao najbolje razumijevanje će ga objasniti" može značiti da, za svaki određeni odlomak, treba govoriti onaj tko razumije njegovo značenje. Tada bismo imali sliku sastanka na kojemu vodstvo nije unaprijed određeno, gdje nema upravljačke uloge "pastira" koji je bio pozvan prema članku V. *Schleitheimskog vjeroispovijedanja*. Tada netko može zaključiti, kao što to čini Jean Seguy, da ovaj tekst svjedoči o vremenu prije Schleitheimskih odluka, kada su zajednice funkcionirale bez imenovanog vođe. No također je moguće da "onaj kome Bog da najbolje razumijevanje" pokazuje drugim riječima spontano izabranog vođu u lokalnoj skupini.

ostali trebaju biti tihi i slušati, kako ne bi došlo da dvoje ili troje započnu razgovor između sebe, smetajući ostalima. Psaltir treba svakodnevno čitati kod kuće.⁷⁵

3. Neka nitko u Božjoj crkvi ne bude lakomislen, ni u riječima, ni u djelima. Trebaju se dobro vladati među sobom, a također i među nevjernicima.⁷⁶
4. Kad koji brat vidi svoga brata kako griješi, treba ga upozoriti prema Kristovoj zapovijedi,⁷⁷ i treba ga opomenuti na kršćanski i bratski način, kao što je svatko dužan i obavezan činiti iz ljubavi.
5. Nitko od braće i sestara u ovoj zajednici ne bi trebao imati ništa što je samo njegovo, već naprotiv, kao što su rani kršćani u vrijeme apostola imali sve zajedničko, i posebno pohranjen zajednički fond, iz kojega se moglo davati pomoć siromašnima svakome prema njegovim potrebama,⁷⁸ te kao u vrijeme apostola ne dozvoliti da itko bude bez ispunjenih potreba.
6. Braća koja se sastaju u zajednici trebaju izbjegavati svaku proždrljivost; poslužite juhu ili nešto malo povrća i mesa, jer kraljevstvo nebesko nije u jelu i piću.⁷⁹
7. Večera Gospodnja se treba blagovati svaki put kad se braća sastaju zajedno,⁸⁰ naviještajući na taj način smrt Gospodnju, i potičući jedan drugoga na sjećanje kako je Krist dao svoj život za nas i prolio svoju krv za nas, kako bismo i mi bili voljni dati svoje tijelo i život za Krista, što znači na dobrobit sve braće.

Prevela Ljubinka Jambrek

75 Ovo "čitanje" također može označavati recitiranje napamet. Ovo upućivanje na Psaltir je jedno od najrjeđih ranih anabaptističkih upućivanja na prakticiranje osobne pobožnosti izvan zajednice. To može biti dodatni trag nasljeđa iz monaštva.

76 1 Timoteju 2,8.

77 Matej 18,15, usp. navedenu napomenu pod brojem 20.

78 Zajednički fond ovdje podrazumijeva poseban novac za posebne potrebe, ne kao potpuni komunizam potrošnje, kao što je bio uspostavljen nedugo nakon toga u Moravskoj. Značajno je da su i anabaptisti koji nisu bili huteriti smatrali da slijede ekonomski primjer ranih kršćana u Jeruzalemu.

79 Rimljanima 14,17. Pretpostavka da se vjerojatno zajednica često okupljala oko jednostavnog obroka može se pripisati činjenici da su izbjegavali društvene klubove i cehove (Čl. IV).

80 Večera Gospodnja, u njezinom pravom smislu, očigledno se razlikovala od ostalih objeda, iako se oboje prakticiralo kad god su se braća sastajala (Čl. I).